

להכניס את השכינה לסוכה

מסכת סוכה דף ד עמוד ב – גובה מינימלי לסוכה

"ושאינה גבוהה עשרה טפחים"¹. מנלן?² אתמר, רב ורבי חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו³ ... ארון תשעה וכפורת טפח - הרי כאן עשרה,⁴ וכתוב: "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת" (שמות כה כב);⁵ ותניא, רבי יוסי אומר: מעולם לא ירדה שכינה למטה, ולא עלו משה ואליהו למרום, שנאמר: "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם" (תהלים קטו טז).

בהמשך, שואלת הגמרא על שיטה זו של ר' יוסי, כיצד זה שמשה ואליהו עלו למרום ואיך נסביר פסוקים מהם משתמע שהשכינה ירדה לארץ, כגון הפסוק בשמות יט כ: "וירד ה' על הר סיני" וכן הפסוק בזכריה יד ד: "ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים!" – ומתרצת הגמרא שמשה ואליהו היו "למטה מעשרה" והקב"ה ירד "עד עשרה". ראו הדיון במקור.

אחרית דבר

החיבור של שיטת ר' יוסי עם גובה ארון הברית הוא שמגדיר את גובה עשרה הטפחים כ"רשות בפני עצמה", כלשון פירוש שטיינזלץ ומכאן גובה הסוכה המינימלי. ואנו רק נוסיף נופך קטן משלנו. כיוון שקשה לצמצם ולדייק, ומה גם שעשרה טפחים (80 ס"מ) הוא באמת גובה נמוך למדי (מתאים בעיקר לשינה בסוכה), סביר שאדם יעשה את הסוכה גבוהה מעל עשרה טפחים, כפי שבפועל כולנו עושים, ובכך יזמין את השכינה, כשיטת ר' יוסי, לסוכך בתוך סוכתו מבפנים.⁶ לצד שבעה האושפזין שמתחלפים כל יום, מצויה האורחת השמינית הקבועה כל ימות החג, היא השכינה, אשר שורה בחלק העליון של הסוכה. ולאברהם אבינו ראשון האושפזין, שבפרשת וירא ביקש מהשכינה להמתין עד שיפנה תחילה לטפל באורחים, נאמר לו: בוא אברהם, השכינה כבר מחכה לך בתוך הסוכה.

ראו עוד בשיר השירים רבה פרשה ב: "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני ... שמאלו תחת לראשי, זו סוכה, וימינו תחבקני, זה ענן שכינה לעתיד לבוא". עד שנזכה לשכינת הימין של העתיד לבוא, נשמח בשכינת השמאל שתחת ראשנו כאן בעולם הזה.

חג שמח ומועדים לשמחה מחלקי המים

¹ ציטוט מהמשנה הפותחת את מסכת סוכה: "סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה רבי יהודה מכשיר. ושאונה גבוהה עשרה טפחים ושאין לה שלשה דפנות ושחמתה מרובה מצילתה פסולה".
² הגמרא מצטטת את המשנה שקובעת שהגובה המינימלי של הסוכה הוא 10 טפחים (כ 80 ס"מ) ושואלת מנין לנו דין זה? מה מקורו?
³ שנו. כל החכמים האלה שנו, היינו מסרו את ההלכה הבאה.
⁴ גובהו של הארון היה אמה וחצי שהם תשעה טפחים (ראו הסבר ברש"י ובשטיינזלץ) והכפורת היה עובייה (גובהה) טפח אחד כפי שהגמרא מסבירה שם בהמשך, וביחד 10 טפחים.
⁵ וכך גם בספר במדבר פרשת נשא פרק ז פסוק פט: "ויבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת אשר על ארן העדת מבין שני הכרבים וידבר אליו".
⁶ ואין בזה חשש חציצה, אדרבא. בכך ייצא אדם לשתי השיטות אם הסוכה היא זכר לענני הכבוד או ל"סוכות ממש" שעשו בני ישראל בצאתם ממצרים.